

AIRBORNE
MUSEUM
HARTENSTEIN

_ Jaarverslag
2021

- Jachthoorn John Frost, 28E120, foto: Daan van Oort

Missie:

Het Airborne Museum vertelt het verhaal van de Slag om Arnhem van september 1944. Daarbij kiest het museum voor het bedienen van een breed publiek en is het levend houden van het verhaal voor volgende generaties een belangrijke doelstelling.

Niet alleen de historische feiten, maar ook de persoonlijke verhalen van betrokkenen, militairen én burgers, spelen een hoofdrol.

Het museum is een constante en professionele factor in het netwerk dat zich bezig houdt met herdenken en doorgeven van de herinneringen, en een belangrijk kenniscentrum waar het gaat om deze episode uit Operatie Market Garden. Het museum beschouwt zich als de belangrijkste hoeder van de kennis over en de meerstemmige herinnering aan de Slag om Arnhem.

Het museum werkt volgens geldende museale richtlijnen en codes. Volgens diezelfde professionele standaarden draagt het museum zorg voor een unieke en specifieke collectie.

Stiltekamer, foto: Daan van Oort

— Het Airborne Museum heeft opnieuw een jaar achter de rug dat vooral getekend is door de coronacrisis. Waar ik vorig jaar rond deze tijd nog schreef dat het einde van de crisis in zicht leek, moeten we nu helaas constateren dat dat te optimistisch was. Het museum mocht de deuren pas op 6 juni openen en kreeg in november en december, toen het aantal coronabesmettingen weer snel opliep, opnieuw te maken met gedwongen sluitingen.

Al met al is het Airborne Museum in 2021 gedurende zes maanden geopend geweest, waarin steeds met beperkende maatregelen moest worden gewerkt.

Toch slaagde het Airborne Museum erin om financieel gezond te blijven. Dankzij de steunmaatregelen van de rijksoverheid, ook via het gemeentefonds en het Mondriaan fonds, en diverse particuliere schenkingen, hoefde het museum uiteindelijk zelfs geen rode cijfers te noteren. Daarmee is ook het enorme draagvlak dat het museum geniet nog eens duidelijk aangetoond. Ik wil alle donateurs en met name de gemeente Renkum en het Mondriaan fonds danken voor de ruimhartige steun.

Gedurende de zes maanden dat het kon, bezochten toch bijna 50.000 mensen het Airborne Museum in Oosterbeek (36.600) of Arnhem (12.670). In de villa Hartenstein waren dat ruim 6.000 bezoekers meer dan in 2020, terwijl het Airborne Museum een paar weken minder open was.

Achter de schermen is hard doorgewerkt aan verschillende (toekomstige) projecten en aan het verder verbeteren van processen en bijvoorbeeld de collectieregistratie. Ondanks de sluitingen is er absoluut niet bij de pakken neergezeten.

In april opende achter gesloten deuren de tentoonstelling *De Connectie – onze collectie, hun verhaal*. Voor deze tentoonstelling kozen verschillende, bekende en minder bekende, mensen een object uit onze collectie uit, waarbij zij een bijzonder verhaal hebben te vertellen. Onder anderen Staatssecretaris van Defensie Barbara Visser en burgemeester van Arnhem Ahmed Marcouch verleenden enthousiast en belangeloos hun medewerking.

In 2021 kwam een nieuw beleidsplan tot stand, dat de jaren 2022 tot en met 2025 bestrijkt. Na de succesvol afgeronde verbouwing en herinrichting, onmiddellijk gevolgd door de coronacrisis, mag het museum in wat rustiger vaarwater terechtkomen. Dat neemt niet weg dat er nog voldoende uitdagingen het hoofd te bieden en ambities te verwezenlijken zijn. In dit jaarverslag is er plaats ingeruimd om de belangrijkste punten uit het beleidsplan toe te lichten.

Ik ben erg verheugd over de herstelde en aangehaalde banden met de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum. De abonneerhouders van het museum zijn toegevoegd aan het ledenbestand van de VVAM. Deze aanzienlijke uitbreiding maakt de Vriendenvereniging nog beter in staat het museum te ondersteunen. Ook op andere terreinen, zoals het gezamenlijk organiseren van activiteiten, is de relatie verstevigd. Ter illustratie werden deze besluiten bekrachtigd tijdens een ledenvergadering die voor het eerst in lange tijd weer in het Airborne Museum werd gehouden.

Ook in moeilijke tijden is het een absoluut voorrecht om directeur van het Airborne Museum te mogen zijn. Niet alleen is het Airborne Museum een prachtig museum op een unieke plek, met een belangrijk onderwerp, meer dan welk museum ook ontleent het museum zijn bestaansrecht aan een enorm draagvlak in de samenleving. De banden met de mensen uit de omgeving, maar ook velen in Groot-Brittannië en Polen zijn duurzaam en uniek.

Twee bijzondere gelegenheden die deze banden onderstrepen beschouw ik persoonlijk als hoogtepunten van het afgelopen jaar. Tijdens de herdenkingsweek van september mocht ik uit handen van de Colonel Commandant van het *Parachute Regiment*, generaal-majoor Harrison, een bijzondere bruikleen in ontvangst nemen. De in 2020 op 100-jarige leeftijd overleden

John Waddy is door de bekende kunstenares Vivian Mallock vereeuwigd in een bronzen buste. Het *Parachute Regiment* droeg deze buste tijdens een sfeervolle en respectvolle receptie over aan het Airborne Museum.

Op uitnodiging van brigadegeneraal Grodzki was ik in Krakau aanwezig bij de herdenking van de oprichting van de Poolse Parachutistenbrigade. Een bijzondere eer en een belangrijk moment in de relatie van het Airborne Museum met de Poolse Luchtmobiele Brigade “Sosabowski”. Tijdens de ceremonieën bleek overduidelijk hoe belangrijk “Arnhem” voor de brigade is en hoe zij de aandacht die er (inmiddels) in de regio is voor de inzet van de Polen waarderen.

Al met al was 2021 opnieuw een bijzonder jaar. Een jaar onder moeilijke omstandigheden, maar ook met diverse mooie momenten, kenmerkend voor de bijzondere omgeving waarin het Airborne Museum zich bevindt.

Ik wil afsluiten met een groot compliment aan alle medewerkers van het Airborne Museum. Opnieuw was het een jaar waarin de deur veel dicht zat en het publiek langdurig uit zicht was. Toch heeft iedereen gemotiveerd, betrokken en met volledige inzet de taken op zich genomen die er lagen. Er is gewerkt aan nieuwe tentoonstellingen, verbeteringen in de opstelling, de bedrijfsprocessen en de collectieregistratie, er zijn plannen geschreven en meters gemaakt. En dat allemaal in een positieve en opbouwende sfeer. Daarvoor ben ik alle medewerkers en vrijwilligers veel dank verschuldigd.

Ronnie Weijers
Directeur-bestuurder

Maart 2022

— Colonel Commandant Andrew Harrison van het Parachute Regiment en directeur-bestuurder Ronnie Weijers, foto: Arjan Vrieze

Inhoud

MISSIE	3
VOORWOORD	6
VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT	10
PUBLIEK EN PRESENTATIE	12
Inleiding	12
De Connectie	12
Airborne at the Bridge	15
Onderwijs en educatie	15
Publieksbereik	17
COLLECTIE	18
Inleiding	18
Depot	18
Registratie en onderzoek	19
Aanwinsten	23
Prikbrief	23
Bruikleenverkeer	23
Restauraties	24
Stichting Beheer Collectie Airborne Museum	24
BEDRIJFSVOERING EN FINANCIËN	28
Organisatie	28
Medewerkers	28
Raad van Toezicht	28
Vrijwilligers	30
Samenwerkingen	30
Vereniging Vrienden en begunstigers	32
BELEIDSPLAN 2022-2025	34
Terugblik	34
Voortzetting en versterking	35
Positionering	35
Doelstellingen	35
Projecten	36
Stiltekamer	36
JAARREKENING 2021	38

HOOFDSTUK 1

— Verslag van de Raad van Toezicht

Ondanks hoop op betere tijden bleek de coronapandemie ook in 2021 gedurende ruim zes maanden een blokkade voor onder meer het museumbezoek in ons land.

Zoals uit de Jaarrekening blijkt heeft het museum desondanks het boekjaar 2021 met een positief resultaat kunnen afsluiten, dankzij ruimhartige steun van de overheid en fondsen.

Maar ook de coronapandemie heeft een keerzijde. Zij heeft ons doen beseffen hoe belangrijk cultuur is in ons vaak jachtige bestaan. En voor onze staf ontstond er ruimte om waar nodig achterstanden weg te werken, nieuwe concepten voor tentoonstellingen vorm en inhoud te geven en extra aandacht te schenken aan onze opgave in het kader van “Herdenken, beseffen en beleven” als neergelegd in het Meerjarenprogramma van de Stichting Airborne Region.

Per 1 januari 2021 kende de Raad van Toezicht twee vacatures. De sollicitatieprocedure voor twee nieuwe leden was al gestart in 2021 en gevorderd tot en met de zogenoemde papieren selectie. Het vervolg van de procedure stuitte echter de eerste vijf maanden van 2021 op de strenge coronamaatregelen en kon pas kort voor de periode van de zomervakantie worden hervat. Uiteindelijk mochten wij de dames Gonnig van Dijken en Agnes van Nassau in onze vergadering van 11 oktober 2021 van harte welkom heten, waarmee de raad weer op sterkte is.

De Raad van Toezicht is de directeur-bestuurder, de stafmedewerkers en onze 98 vrijwilligers zeer erkentelijk voor hun niet aflatende inzet en flexibiliteit in een wederom bizar verslagjaar!

Al met al kunnen wij de komende jaren in vele opzichten met vertrouwen tegemoet zien.

Mr. G.J. (Fred) de Graaf
Voorzitter Raad van Toezicht

— Fred de Graaf, foto: David Jagersma

Publiek en presentatie

Ook in 2021 speelde de coronapandemie het Airborne Museum parten. Het museum was maar liefst 6 maanden lang gesloten, eerst tot 6 juni en later nog eens twee weken in november en vanaf half december. In de periode dat het museum wel geopend was, moest gewerkt worden met beperkte bezoekerscapaciteit. Uiteraard hadden deze maatregelen hun weerslag op de bezoekersaantallen en het activiteitenprogramma.

De Connectie

In april opende het Airborne Museum de tijdelijke tentoonstelling *De Connectie*. Een opening, helaas, achter toen nog gesloten deuren. Voor *De Connectie* kregen 9 gastconservatoren de kans uit het depot van het Airborne Museum een voorwerp te kiezen dat hen aansprak. De gastconservatoren vertelden via de audiotour waarom zij juist dit object gekozen hadden en wat het verhaal erachter is. Gastconservatoren waren o.a. staatssecretaris van Defensie Barbara Visser, burgemeester van Arnhem Ahmed Marcouch, brigadegeneraal ILM Ron Smits, schrijver Ad van Liempt, commandant van de Bergings- en Identificatiedienst kapitein Geert Jonker en kinderburgemeester van Renkum Julot Hulzebosch. Allen werkten zij enthousiast en belangeloos mee.

De keuze voor een depottentoonstelling was deels ingegeven door de omstandigheden. Met stukken uit eigen depot zijn de kosten immers aanzienlijk lager. Maar daarnaast bood het idee ook andere kansen. Zo kon het museum enkele bijzondere stukken tonen, die niet in de vaste opstelling te zien zijn. Geheel in lijn met de doelstellingen van het museum waren het objecten met een bijzonder persoonlijk verhaal. Publicitair gezien was de medewerking van enkele lokaal of nationaal bekenden van veel waarde.

— Staatssecretaris Barbara Visser met het zakboekje van Jozef Wojciechowski, foto: Jasper Verolme

— Burgemeester Ahmed Marcouch met de brief van Ilonka Esvelt-Thóth, foto: Berry de Reus

Airborne at the Bridge

Ook museum Airborne at the Bridge in Arnhem was gedurende de helft van het jaar gesloten. Gecombineerd met het vanwege reisbeperkingen achterblijvende toerisme zorgde dat voor aanzienlijk lagere bezoekersaantallen dan waarnaar wordt gestreefd. Bij Airborne at the Bridge ontving het museum 12.670 bezoekers.

Ook bij Airborne at the Bridge was de tijdelijke tentoonstelling *De Connectie* te zien. De door burgemeester Marcouch en brigadegeneraal Smits gekozen objecten werden op deze locatie tentoongesteld en hun toelichting was er te beluisteren.

Airborne at the Bridge wordt geheel gefinancierd door de gemeente Arnhem. Dankzij deze subsidie is het museum, dat uitkijkt op de John Frostbrug, gratis toegankelijk.

Het museum organiseert op deze locatie regelmatig activiteiten, zoals rondleidingen en ooggetuigenverhalen. In 2021 werd de speurtocht rond de brug, voor families met kinderen, vernieuwd. Uiteraard was door alle coronamaatregelen het activiteitenaanbod in 2021 beperkt. In september werden dit jaar ook meer activiteiten bij Airborne at the Bridge georganiseerd. Zoals wandelingen en een vertelling door een ooggetuige in het kader van de Dag van de Arnhemse Geschiedenis.

In de vaste opstelling van Airborne at the Bridge wordt aan de hand van drie persoonlijke verhalen verteld over de gevechten bij de Rijnbrug in september 1944. De verhalen van John Grayburn, Victor Gräbner en Jacob Groenewoud, alle drie gesneuveld in september 1944, staan symbool voor vele anderen en bieden verschillende perspectieven op de gebeurtenissen. Het uitzicht op de brug wordt bij de presentatie betrokken en zo wordt de historiciteit van de plek benadrukt. De verhalen worden verteld met teksten en foto's, een bijzondere 3D-film en enkele authentieke objecten.

In de loop der tijd bleek dat veel bezoekers verdiepende informatie over luitenant-kolonel John Frost misten in de opstelling. In 2021 is er aan de vaste presentatie extra informatie over de naamgever van de brug toegevoegd.

Onderwijs en educatie

Tegelijk met de herinrichting en verbouwing van 2019/2020 zijn ook de educatieve programma's geactualiseerd. Zo werden de schoolprogramma's *Koffers vol Verhalen* en de *Zelfstandige Museumtour* volledig vernieuwd. Het museum heeft met het ontwikkelen van de nieuwe presentatie een audiotour ontwikkeld met 60 persoonlijke en verdiepende verhalen over historische objecten in de presentatie. Deze audiotour is beschikbaar in vier talen: Nederlands, Engels, Pools en Duits. Daarnaast is er ook een speciale gezinsaudiotour ontwikkeld waarmee gezinnen met kinderen van 8-13 samen het museum kunnen ontdekken.

Voor schoolgroepen kent het Airborne Museum een divers aanbod. Het museum beschikt over interessante en uitdagende programma's voor het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs. Deze programma's zijn veelal beschikbaar in het Nederlands en het Engels. Voor onderwijsgroepen van het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijk onderwijs wordt door het team van het Airborne Museum maatwerk geleverd.

Daarnaast biedt het museum wandelingen aan onder begeleiding van een gids, een rondleiding op de Airborne Begraafplaats en speurtochten door Park Hartenstein en bij de John Frostbrug. Ook zijn er nog altijd ooggetuigen die hun verhaal over de gebeurtenissen van september 1944, die zij als kind meemaakten, vertellen.

Het museum deelt meer kennis via de website en sociale media. Zo profileert het museum zich meer als inhoudelijk gedreven kenniscentrum. Er worden ten minste wekelijks aan de hand van foto's of objecten gebeurtenissen uit september 1944 onder de aandacht gebracht en nader toegelicht.

De nadruk ligt de komende jaren op de bewaking van de kwaliteit van het educatieve aanbod. Daarnaast kunnen er kansen zijn educatief aan te sluiten bij activiteiten, tentoonstellingen of evenementen, zowel van het Airborne Museum als van partners. Zo streeft het museum ernaar om bij iedere tijdelijke tentoonstelling ook een programmering voor de jeugd te ontwikkelen.

Het museum verkent hoe het nog meer scholieren uit de regio een bezoek aan het museum kan laten brengen, door met meer scholen en/of gemeenten structurele afspraken te maken.

— Vaste presentatie, Evacuatie, foto: Daan van Oort

— Billboard Nijmeegseweg 'Steun het Airborne Museum'

MBO Burgerschap en Vrijheid: Vrijheid en de Slag om Arnhem

In samenwerking met Erfgoed Gelderland, onderwijsinstellingen en andere musea was het Airborne Museum in 2021 betrokken bij de ontwikkeling van de MBO-leerlijn 'Burgerschap en Vrijheid'. De leerlijn laat studenten van het MBO in vijf tot acht lessen kennismaken met de waarde van vrijheid, in het verleden maar ook nu. Bij dit programma is een bezoek aan een museum dat zich bezighoudt met de Tweede Wereldoorlog inbegrepen, waar de studenten het thema vrijheid bespreken aan de hand van eigen inzichten en historische gebeurtenissen. Zo trekt de leerlijn een verband tussen vrijheid in het verleden en heden. De methode *oral history* speelt voor dit educatieve programma een grote rol. Via de ervaringen van anderen, kunnen studenten verder reflecteren op het thema vrijheid. De 'pilot' van deze museumbezoeken vond plaats in het Airborne Museum. Het Airborne Museum ontwikkelde hiervoor, in samenwerking met de docenten en de drie andere deelnemende musea (Vrijheidsmuseum, Onderduikmuseum Aalten en Apeldoornsche Bosch) een nieuw programma: *Vrijheid en de Slag om Arnhem*. Tijdens dit educatieve programma worden de MBO-studenten uitgedaagd om te reflecteren op het thema vrijheid. De studenten bespreken onder begeleiding van een museumdocent actuele vraagstukken zoals dienstplicht en keuzevrijheid, ontdekken zelf het museum door middel van gerichte probleemstukken en bereiden een interview voor met een Britse militair.

Publieksbereik

Tijdens de periode van de coronapandemie was het moeilijk om haalbare doelstellingen te formuleren voor wat betreft het publieksbereik. Gezien de beperkte openingstijd en de geldende maatregelen, is het museum tevreden over de behaalde resultaten. Met name de 36.600 bezoekers in de villa Hartenstein, in 6 maanden tijd onder beperkende maatregelen, stemmen uiteindelijk tot tevredenheid.

Bij Airborne at the Bridge is het nadelig effect, door het wegvallen van het buitenlands toerisme, naar het lijkt nog wat groter geweest.

In 2021 is er onderzoek gedaan naar strategisch communiceren met de publieksgroepen, publieksonderzoek en het versterken van de merkwaarde. De resultaten van dit onderzoek zijn gegoten in concrete plannen die vanaf 2022 worden uitgerold.

Wel is er dit jaar al begonnen met campagnematig communiceren. Een communicatiecampagne is een serie crossmediale uitingen die dezelfde boodschap verspreiden. Deze worden wat planning en publieksbereik betreft strategisch per relevante doelgroep ingezet. In 2021 zijn onder andere campagnes ingezet over de heropening van het museum, het werven van (financiële) steun en de opening van de tijdelijke tentoonstelling *De Connectie*.

Ook worden er sinds 2021 online contentcampagnes geïmplementeerd. Door een actief en structureel aanbod op sociale media, nam het aantal volgers en het bereik online toe. Tegelijkertijd bleek ook dat het niet vanzelfsprekend is dat wanneer de musea zijn gesloten, de museumbezoeker op zoek blijft naar museale informatie. Na opening van de fysieke deuren neemt ook de belangstelling voor de website en sociale media weer toe. Voorbeelden van deze online contentcampagnes zijn *UIT HET ARCHIEF*, waar archiefmateriaal met bijbehorende verhalen worden uitgelicht, en *ON THIS DAY*, waar relevante gebeurtenissen uit de geschiedenis op de desbetreffende datum worden behandeld.

In 2021 nam het aantal volgers op zowel Twitter, Facebook als Instagram toe. Ruim 2.500 mensen zijn geabonneerd op de nieuwsbrief van het museum, waarvan er in 2021 tien werden verstuurd.

Daarnaast is er een pilot gedraaid met *Tripper* – een platform waar men museumtickets kan kopen voor een gereduceerde prijs – om een bredere publieksgroep aan te spreken. De samenwerking was succesvol, 75% procent van de kopers komt niet uit Gelderland.

HOOFDSTUK 3

Collectie

Het Airborne Museum beheert een unieke collectie documenten en objecten met betrekking tot de Slag om Arnhem. De collectie is eigendom van de Stichting Beheer Collectie Airborne Museum (SBCAM) en in bruikleen gegeven aan de Stichting Airborne Museum.

De collectie bestaat uit verschillende deelcollecties. Zo is er de archiefcollectie, de collectie realia, de fotografiecollectie en de bibliotheekcollectie. Het merendeel van de collectie werd geschonken door veteranen en bewoners van de regio. Het museum verwerft nog altijd vrijwel alleen collectie door het in ontvangst nemen van schenkingen.

In 2020 is het collectiebeleid geactualiseerd, door opstellen van het Collectieplan 2021-2025. Dit plan voldoet in alle opzichten aan de Museumnorm 2020. Dat betekent dat de Ethische Code voor Musea wordt gehanteerd en dat bij elke afstoting uit de collectie de Leidraad Afstoting Museale Objecten (LAMO) wordt toegepast. In het Collectieplan wordt ook het werk uiteengezet dat het museum nog te verrichten heeft aan de collectie, bijvoorbeeld waar het gaat om herkomstonderzoek, beschrijving en digitalisering van de collectie. In 2021 zijn daar weer de nodige stappen in gezet.

Depot

De collectie van het Airborne Museum is ondergebracht in de depots van Helicon in Zoeterwoude en bij het Gelders Archief in Arnhem. Gezien de beperkte ruimte en het klimaat in villa Hartenstein een onvermijdelijke situatie, maar tegelijkertijd een situatie die het werken met de collectie bemoeilijkt. Het museum streeft er dan ook naar de collectie dichterbij het museum onder te brengen.

In december 2021 heeft de gemeenteraad van Renkum besluiten genomen omtrent de herontwikkeling van Park Hartenstein. In de voorlopige plannen is rekening gehouden met de wens van het Airborne Museum om een depot en ontvangstruimte te realiseren.

De realisatie van een depot is een omvangrijk project, dat niet in korte tijd gerealiseerd zal zijn. Maar het is voor het Airborne Museum van essentieel belang dat beter met de collectie kan worden gewerkt. De collectie is de basis van de tentoonstellingen die het museum maakt en de publicaties die het uitgeeft. Naar de collectie wordt onderzoek gedaan, zij wordt gefotografeerd en gedigitaliseerd, zodat zij digitaal ontsloten kan worden voor publiek.

De intentie van het museum is een depot en archief op loopafstand te realiseren, waarin ruimte is voor een studiezaal, zodat onderzoekers en geïnteresseerden (op aanvraag) de collectie en het archief kunnen raadplegen. In 2022 zal het museum de eisen en wensen voor een dergelijk depot, inclusief studiezaal, verder ontwikkelen en onder de aandacht van het nieuwe College van B&W van de gemeente Renkum brengen.

Registratie en onderzoek

De afgelopen twee jaar is veel werk gestoken in de registratie en beschrijving van de collectie. Door de extra aandacht die deze belangrijke museale taak heeft gekregen, zijn ook de onvolkomenheden in de collectieregistratie beter in beeld. Zo blijkt van de 20.000 in het collectieregistratiesysteem (Adlib) geregistreerde objecten ongeveer 20% te bestaan uit moderne correspondentie of reproducties, die niet tot een museale collectie gerekend kunnen worden, of uit reeds afgestoten objecten. Van de overgebleven 16.000 objecten was weliswaar 90% geregistreerd, maar niet op een werkbare of vindbare manier.

Het museum heeft zich als norm gesteld dat het een object als geregistreerd beschouwd wanneer het geregistreerd is met titel, beschrijving, standplaats, herkomst en persoonsgegevens, waarbij gestandaardiseerde thesaurustermen zijn gebruikt. Volgens die norm was begin 2021 slechts zo'n 5% van de collectie geregistreerd. Die registratiegraad is in 2021 toegenomen tot 18% (een stijging van ruim 2.000 objecten).

Daarbij zijn in 2021 bijna 2.000 objecten, waarvan in Adlib een (duidelijke) afbeelding ontbrak, gefotografeerd. Deze foto's zijn opgenomen in het collectieregistratiesysteem.

In Adlib wordt een heldere hiërarchische thesaurusstructuur opgebouwd. Dit verbetert de vindbaarheid van objecten; er kan bijvoorbeeld gezocht worden op objectsoort of objectcategorie, maar ook op trefwoorden naar onderwerp. Het systeem wordt daarnaast grondig opgeschoond, bijvoorbeeld door het verwijderen van dubbelingen in het persoonsregister. Sommige personen staan meer dan eens in het systeem, bijvoorbeeld een keer met volledige naam en nog een keer onder de bijnaam, of door een eenvoudige spelfout. Dat maakt het lastig het hele ensemble aan objecten te vinden dat aan deze persoon is gekoppeld, terwijl juist die toeschrijvingen voor het museum belangrijk zijn. In 2021 werden al enkele honderden van deze dubbele persoonsgegevens gecorrigeerd.

Al deze aanpassingen in de collectieregistratie vergen naast geduld, zorgvuldigheid en aandacht ook grondig onderzoek. De bijvangst van deze stofkam is een enorme verrijking van de kennis die het Airborne Museum heeft over de objecten in de collectie, hun herkomst en de personen aan wie zij toebehoorden. Daarenboven wordt deze kennis vindbaarder en toegankelijker, uiteindelijk ook voor andere onderzoekers.

In 2021 werd middels een pilot van Collectie Gelderland het eerste deel van de collectie digitaal ontsloten.¹ In 2022 zal met name het Deltaplan van de Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45 (SMH) een stevige impuls aan de digitale ontsluiting van de collectie van het museum bieden.

¹ <https://www.collectiegelderland.nl/organisaties/airbornemuseum>

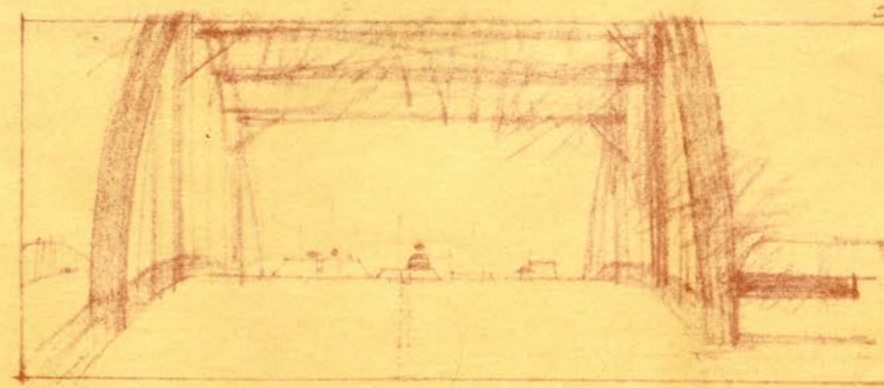
327. GRABNER & LIEUTENANT.

CLIMBS ONTO 2ND VEHICLE

MOVES COLUMN ON

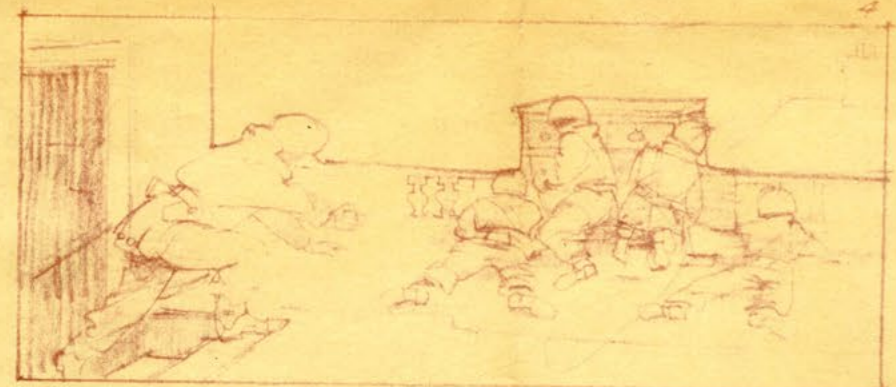
LONG LENS. WE SEE "OBJECTS" IN THE EXHAUST HAZE (ADD TO LEFT SIDE OF PATH, FROM MIDDOWN TO FULL EX.)

328 "THEY'RE COMING" INT. FROST'S HOUSE.

HULL-UP

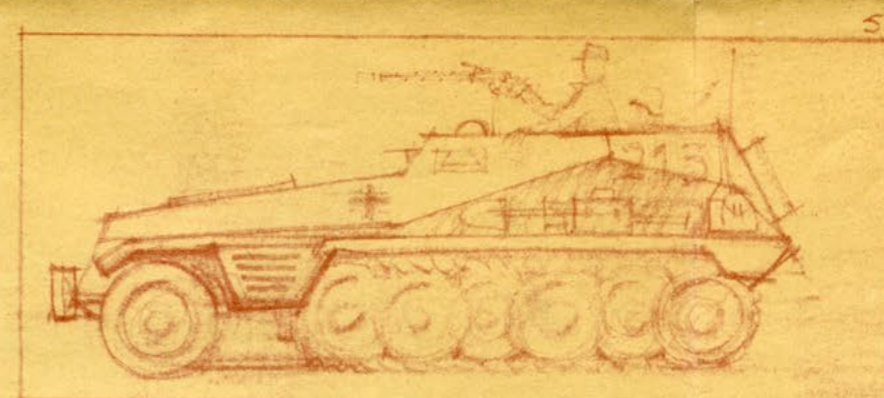
FROST RUSHES UP TO HIS ROOFTOP.

CLOSES

FROST 329 (LOOKING OUT WINDOW)

GRABNER - TRACKING ALONG THROUGH GIRDERWORK, UP TO PILL BOX

FROST, L-R

GRABNER (2ND CAMERA TRACKING OF HIDDEN FOR RUNNERS), R-L

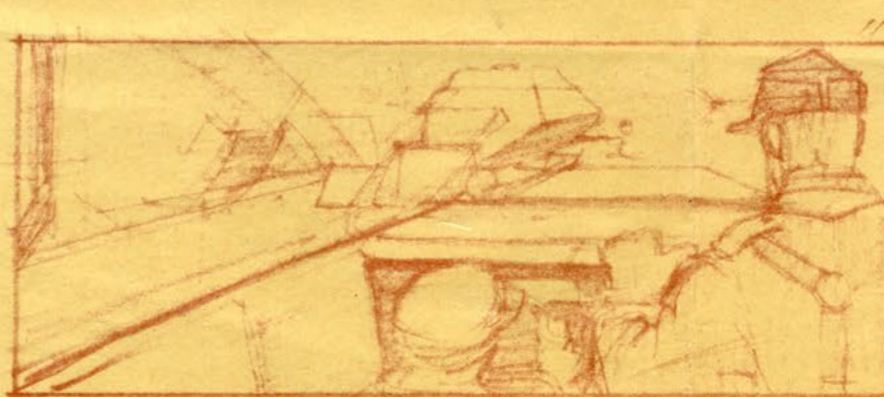
CORNISH & HIS MEN ON FACTORY ROOF (OPPOSITE SIDE OF ROAD) NOTE: SMOKE TO OBSCURE B.G.,

INT. FROST'S HOUSE BREN AT WINDOW

EXT. FROST'S - GUNS AT WINDOWS

OVERSHOULDER GRABNER

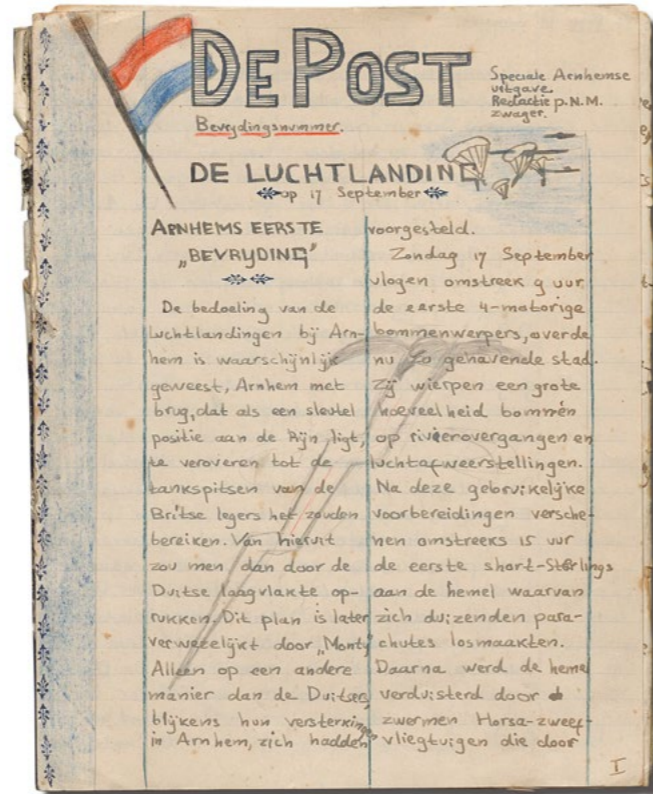
FROST

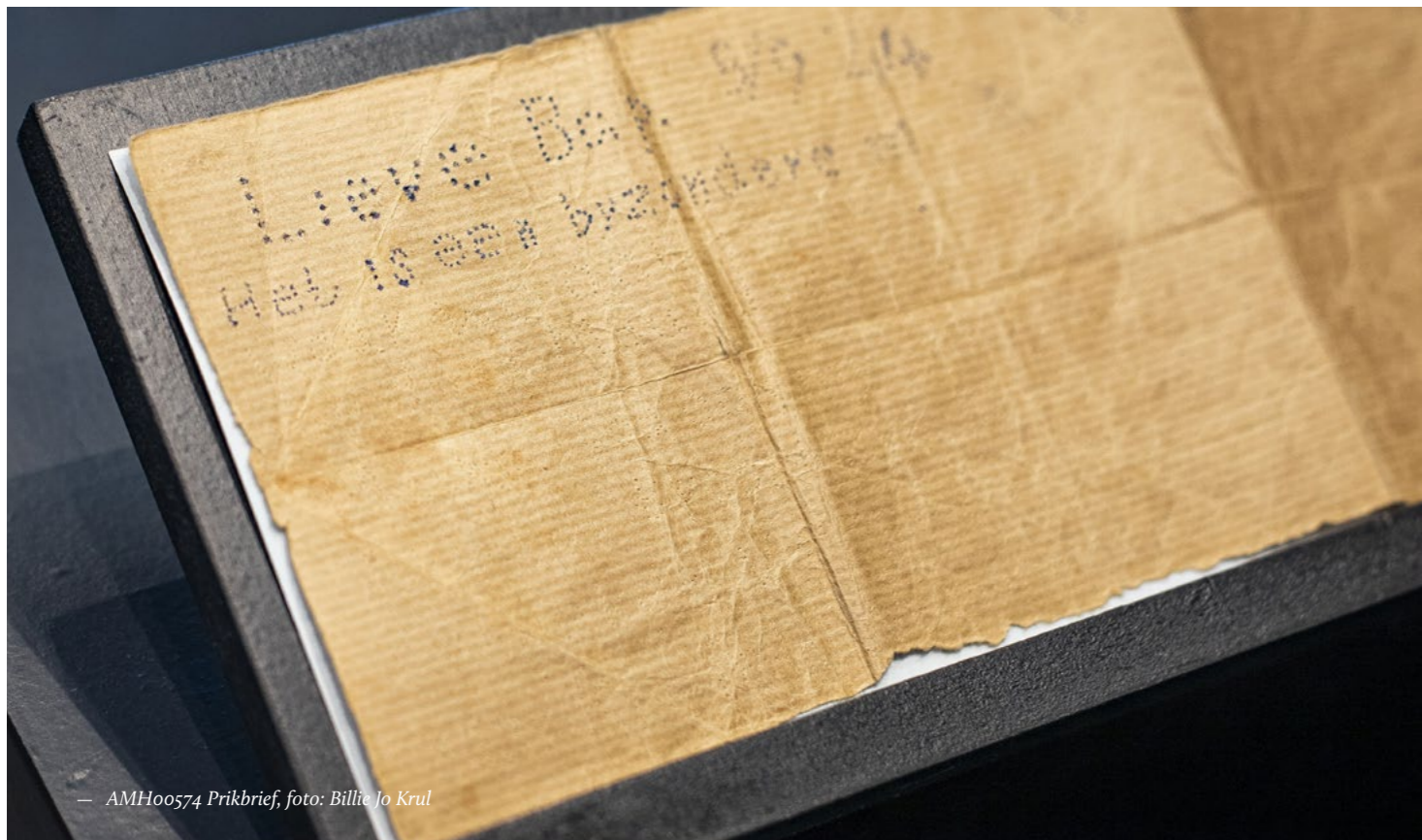
CORNISH, (WAITING FOR FROST)

— AMH00567 Foto van het graf van Lance Corporal Edward Brough op de Airborne War Cemetery in Oosterbeek, met waarschijnlijk drie van zijn familieleden.

— AMH00434 Oorlogsdagboekje opgesteld door P.N.M. (Piek) Zwager

— AMH00574 Prikbrief, foto: Billie Jo Krul

Aanwinsten

Ook in 2021 kon het museum diverse interessante objecten toevoegen aan de collectie.

Alle aanwinsten zijn verkregen door schenking.

- Ontvanger R109 met twee hoofdtelefoons. De radio is te zien op origineel filmmateriaal over Arnhem.
- Vijf schakels van een rupsband van een Duits pantservoertuig, gevonden bij archeologische opgravingen in Arnhem.
- Een Britse parahelm, zgn. 'first pattern', waarschijnlijk van een kapitein van de King's Own Scottish Borderers.
- Briefpapier Hemeldal en Hartenstein.
- Commissieboekje met aantekeningen gemaakt tijdens de Slag om Arnhem, met enkele digitale foto's ter documentatie.
- Oorlogsdagboek met illustraties in een schoolschriftje.
- Certificaat van Stephanus van Hemmen voor hulp geboden aan een Britse parachutist.
- Brief van districtsleider Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers (L.O.) ter onderschrijving van de inzet van Willem Ygram Aalbers voor de L.O.
- Tien foto's gemaakt bij geadopteerde graven op de Airborne Begraafplaats, ondersteund door het persoonsbewijs, distributiestamkaarten en andere documenten van Hendrika Grietje Blik.

Diverse objecten m.b.t. de film

'A Bridge Too Far'

Van de heer Kastelein werden verschillende objecten verkregen die betrekking hebben op de opnames van de film A Bridge Too Far. Met name het storyboard, de getekende impressie van een op te nemen scene, is een bezienswaardig stuk. Vanaf het najaar van 2022 zullen deze stukken in een tijdelijke tentoonstelling te zien zijn bij Airborne at the Bridge.

- Script 'A Bridge Too Far'.
- Gebonden boek 'Logistiek in het filmbedrijf'.
- Storyboard 'A Bridge Too Far' scene waarin Viktor Gräbner de brug oversteekt.
- Uitgetypte lezing 'De logistiek rond de productie van Een Brug Te Ver'.

Prikbrief Douwe Meijer

Op 5 september 1944, Dolle Dinsdag, werd Kamp Vught ontruimd. Ook de Arnhemse verzetsman Douwe Meijer werd in allerijl op transport naar Duitsland gesteld. Douwe wist op bijzondere wijze nog een brief aan zijn gezin te schrijven: hij prikte met een speld een boodschap in een stuk pakpapier. Deze 'prikbrief' gooide hij bij Nijmegen uit de trein. De brief werd door een onbekende gevonden, die ervoor zorgde dat deze in Arnhem bij zijn vrouw Baafke werd bezorgd.

De ontroerende brief is samen met enkele andere stukken door Bert Meijer, de zoon van Douwe, aan het Airborne Museum geschonken. Sinds 1 maart 2022 zijn deze stukken bij Airborne at the Bridge te zien.

- 2 geprikte brieven.
- correspondentie.
- persoonsbewijs.
- documenten.

Bruikleenverkeer

In 2021 zijn er geen uitgaande bruiklenen geweest. Voor de tentoonstelling *De Connectie* zijn geen objecten ingeleend.

In september 2021 ontving het Airborne Museum een bijzondere bruikleen van het *Parachute Regiment*. In 2020 overleed, op 100-jarige leeftijd, kolonel John Llewellyn Waddy. John Waddy was als majoor van 156 Parachute Battalion betrokken bij de gevechten in en om Oosterbeek, waarbij hij twee maal gewond raakte. Waddy keerde na de oorlog vaak terug om herdenkingen bij te wonen en rondleidingen te geven. Hij was één van de oprichters van The Arnhem 1944 Fellowship, de organisatie die ten doel heeft de unieke vriendschapsbanden tussen Britse militairen en Nederlandse burgers die in 1944 zijn ontstaan te onderhouden.

Na het overlijden van John Waddy liet zijn vriend Alan Curtis door de bekende beeldhouwer Vivian Mallock een buste van hem maken. Deze schonk hij aan het Parachute Regiment met de intentie deze op een toepasselijke plek in de omgeving van Oosterbeek te doen plaatsen, met een voorkeur voor het Airborne Museum.

Tijdens een speciaal daartoe georganiseerde receptie overhandigde de Colonel Commandant van het Parachute Regiment de buste aan het Airborne Museum. De langdurige bruikleen werd begin 2022 omgezet in een schenking.

Restauraties

In 2021 werden problemen geconstateerd met betrekking tot de staat waarin de diorama's verkeerden. Door een teveel aan vocht bleek schimmelvorming te zijn ontstaan, die onmiddellijk een halt toegeroepen moest worden. Er restte geen keus dan de diorama's te ontruimen en alle daarin opgenomen objecten stuk voor stuk te reinigen. Dit werk is in opdracht gegeven aan de firma Helicon. Het gewondendiorama is daarna niet in de vaste opstelling teruggekeerd. Deze ruimte is betrokken bij de tijdelijke tentoonstellingsruimte.

Het gerestaureerde hoofdkwartierdiorama is weer in goede staat te zien in het Airborne Museum. In de loop van 2022 wordt bij het diorama middels zaalbladen meer informatie aangeboden over de personen en objecten die in het diorama te zien zijn.

Het schoonmaken van deze honderden objecten was een kostbare operatie. Een ruimhartige bijdrage van de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum (VVAM) heeft de restauratie mede mogelijk gemaakt.

AIRBORNE
MUSEUM
VRIENDEN

Stichting Beheer Collectie Airborne Museum

In 2021 bestond het bestuur van de Stichting Beheer Collectie Airborne Museum uit de volgende personen:

Cees de Monchy	– voorzitter
Margret Vincent	– secretaris
Robert Jan Dil	– penningmeester
Robert Voskuil	– bestuurslid
Robert de Rijke	– bestuurslid

Het bestuur heeft in 2021 twee maal online vergaderd met de directeur-bestuurder, de conservator en de registrator van het museum.

— Buste John Waddy

P 26 «

» P 27

— Het vernieuwde hoofdkwartierdiorama, foto: Billie-Jo Krul

HOOFDSTUK 4

— Bedrijfsvoering en financiën

Stichting Airborne Museum wordt binnen de richtlijnen Code Cultural Governance sinds 1 januari 2019 bestuurd door middel van het directeur-bestuurder en Raad van Toezicht model. Dat wil zeggen dat de directeur als directeur-bestuurder zowel de stichting als het museum leidt.

De organisatie van het Airborne Museum en Airborne at the Bridge bestond in 2021 uit een staf van 8 personen. Er zijn geen afdelingen met afdelingshoofden, daarvoor is de organisatie te klein. Iedere medewerker is een 'afdeling' op zich en legt direct verantwoording af aan de directeur. Veel werkzaamheden, zoals de realisatie van tijdelijke tentoonstellingen, vinden plaats in projectteams. De medewerkers hebben budgetbevoegdheid op hun eigen gebied. Wekelijks vindt een overleg plaats met de hele staf.

Medewerkers

Het personeel van het Airborne Museum bestaat uit kundige en zeer gemotiveerde mensen, die graag in het museum werken en in hoge mate toegerust zijn op hun taken. Het museum is echter een kleine organisatie, waarin werknemers relatief weinig mogelijkheden tot groei hebben. Het is daarom belangrijk mensen te motiveren door ze verantwoordelijkheid te geven, scholing aan te bieden en een prettige werkomgeving te blijven bieden.

In de afgelopen jaren is er meer taak- en budgetverantwoordelijkheid bij de medewerkers gelegd. De werksfeer is uitstekend. Het is een belangrijke doelstelling om dit zo te houden en de, veelal jonge, medewerkers onder prettige omstandigheden verder professioneel te laten groeien.

— De staf van het Airborne Museum tijdens een Perimetwandeling.

Uiteraard betekent goed werkgeverschap ook dat onze mensen marktconform worden beloond. De Museum CAO en het Functiehandboek van de Museumvereniging zijn daarbij leidend. Een van de opgaven voor de komende jaren is dan ook om een grotere loonsom een plek te geven in de begroting. In 2021 is een begin gemaakt met het opnieuw beschrijven van alle functies, zodat de omschrijvingen beter aansluiten bij het Functiehandboek en objectief gewaardeerd kunnen worden. Deze operatie zal in 2022 worden afgerond.

In 2021 waren de staffuncties als volgt ingevuld:

Ronnie Weijers	– directeur-bestuurder
Stéphanie Vermaten	– medewerker bedrijfsvoering en secretariaat
Jory Brentjens	– conservator
Lisa van Kessel	– coördinator publiek en presentatie
Yvette Polman	– PR, marketing en communicatie (vanaf 1-3-2021)
Natalie Rosenberg	– PR, marketing en communicatie (tot 8-1-2021)
Antoinette Bakker	– sales & relatiebeheer (vanaf 12-7-2021)
Anne Baukje de Jong	– sales & relatiebeheer (tot 1-7-2021)
Susan Rijken	– registrator, medewerker beheer en behoud
Hans van Mierlo	– facilitaire zaken

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht bestaat uit vijf leden. Hij is samengesteld uit leden met bestuurlijke, financiële, juridische en museale vakinhoudelijke kennis. De bestuurders ontvangen geen vacatiegelden daar alle werkzaamheden op vrijwillige basis worden verricht. Het bestuur heeft in 2021 vijf maal vergaderd. Tijdens de eerste drie vergaderingen waren de twee vacatures in de Raad van Toezicht nog niet opgevuld. Tijdens de vergaderingen van begin oktober en eind november was de Raad weer voltallig, door het aantreden van Gonnie van Dijken en Agnes van Nassau.

De Raad van Toezicht bestaat uit de volgende leden:

Fred de Graaf (1950) voorzitter, was van 1999 tot 2011 burgemeester van Apeldoorn en daarnaast was hij van 2003 tot 2015 lid van de Eerste Kamer. In 2011 nam hij het voorzitterschap over. In deze functie was hij tevens voorzitter van de Verenigde Vergadering van de Staten-Generaal. De afgelopen jaren was De Graaf zeer actief binnen het herdenkingswerkveld, waaronder als voorzitter van de Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45 en in 2018 als voorzitter van het Platform WO2.

Gonny van Dijken (1969) richt zich op het geven van organisatieadviezen en vervult interim opdrachten om organisaties te verbeteren. Zij heeft daarvoor ruim twintig jaren bij de Rabobank gewerkt in diverse directiefuncties bij lokale banken. Zo heeft zij mede leiding gegeven aan

de fusie tussen de Rabobank Leeuwarden-Noordwest Friesland en de Friesland Bank. Momenteel volgt ze in deeltijd een masteropleiding Bedrijfskunde aan de Universiteit van Amsterdam.

Ad van Liempt (1949) is journalist, auteur en programmamaker. Hij was o.a. hoofdredacteur van het tv-programma NOVA en eindredacteur van het geschiedenisprogramma *Andere Tijden*. Hij schreef tal van boeken over historische onderwerpen, vooral over de Tweede Wereldoorlog.

Cees de Monchy (1950) was werkzaam als partner advocaat en notaris, eerst bij Nauta Dutilh en vanaf 1992 bij De Brauw Blackstone Westbroek. Daarnaast was hij bestuurslid bij een groot aantal cultuur bevorderende stichtingen. Thans is hij bestuurder en commissaris bij diverse vennootschappen en professionele stichtingen.

Agnes van Nassau (1981) is sinds 2016 werkzaam als HR Manager bij Museum Het Valkhof en voor het Provinciaal Depot voor Bodemvondsten in Nijmegen. Richtte het HR-netwerk voor de culturele sector op voor de regio Arnhem-Nijmegen en participeert in verschillende projecten op het gebied van diversiteit en inclusie. Daarnaast werkte zij voor cultuurhuis De Lindenberg in Nijmegen. Het formuleren van strategisch HRM-beleid en (her)structurering van organisaties zijn voor haar terugkerende thema's.

Vrijwilligers

Het Airborne Museum draait voor een groot deel op vrijwilligers. Het blijft bijzonder dat er zo veel gemotiveerde mensen bereid zijn hun vrije tijd in te zetten om onze bezoeker welkom te heten of rond te leiden. Tegelijkertijd moet het museum zich voorbereiden op een toekomst waarin minder een beroep gedaan kan worden op vrijwilligers. De landelijke trend dat het moeilijker wordt om vrijwilligers te rekruteren en langdurig aan een organisatie te binden gaat niet aan het Airborne Museum voorbij.

In de afgelopen jaren is er vrijwilligersbeleid opgezet en uitgevoerd. Ook worden vrijwilligers voortdurend bijgeschoold, het laatste jaar vooral op het gebied van veiligheid (BHV).

Op kantoor is het aantal vrijwilligers afgenomen. Dat is een bewuste keuze. Er waren nogal wat taken bij vrijwilligers belegd, die eigenlijk bij de betaalde staf thuishoren. In de afgelopen drukke jaren een begrijpelijke keuze, maar het museum wil zich niet schuldig maken aan verdringing van betaald werk en het is bovendien

voor de continuïteit van bepaalde werkzaamheden beter om deze onder te brengen bij de staf. Ook door een verdergaande automatisering van processen, zoals de afhandeling van facturen, is de noodzaak voor deze inzet van vrijwilligers grotendeels komen te vervallen.

Het museum zal voor een deel een vrijwilligersorganisatie blijven en zet zich in om ook de vrijwillige werknemer een prettige werkomgeving te bieden, waarin deze voldoende verantwoordelijkheden draagt en zich daarnaast voldoende ondersteund en gewaardeerd weet.

De vrijwilligers van het museum zetten zich in als gastheren en -vrouwen bij het Airborne Museum Hartenstein en Airborne at the Bridge, als weekendmanagers en als rondleiders en museumdocenten. Daarnaast zijn er vrijwilligers die assisteren op het gebied van facilitaire zaken en onderhoud. In 2021 waren er 98 vrijwilligers voor de organisatie werkzaam. Zij ontvingen hiervoor een vrijwilligersvergoeding.

Samenwerkingen

Het Airborne Museum neemt een centrale plaats in de herinneringscultuur rondom de Slag om Arnhem in. Deze netwerkfunctie wil het museum behouden en versterken. Daartoe werkt het museum constructief samen met diverse partijen binnen en buiten de Airborne-regio.

Regionaal

De Stichting Airborne Region (SAR) biedt, in opdracht van de vier Airborne-gemeenten, de aangesloten partners een podium voor samenwerking, inhoudelijke versterking en profilering. De SAR onderscheidt bij indeling van activiteiten en partners drie pijlers: Herdenken, Beseffen en Beleven. Het museum fungeert in de regio als inhoudelijke vraagbaak en herbergt de community manager *Beseffen*. De voorzitter van de Raad van Toezicht van het Airborne Museum bestuurslid van de Stichting Airborne Region. De directeur-bestuurder van het museum is als adviseur aanwezig bij de vergaderingen van het bestuur van de SAR.

AIRBORNE
REGION

De gemeenten Renkum en Arnhem zijn vanzelfsprekend belangrijke partners voor het Airborne Museum. De gemeenten koesteren het Airborne-verleden en erkennen de belangrijke rol die het museum speelt in het doorvertellen van dit dramatische hoofdstuk uit de plaatselijke geschiedenis. Zij zijn ook regelmatig opdrachtgever van het museum, zoals bij de vernieuwing van de perimeterwandeling in Oosterbeek. De gemeente Renkum verleende het Airborne Museum in 2021 financieel broodnodige coronasteun. De gemeente Arnhem maakt Airborne at the Bridge mogelijk.

Ook met de provincie Gelderland, Stichting Erfgoed Gelderland, Het Gelders Archief en WO2Gld onderhoudt het museum belangrijke banden. Het museum werkt regelmatig samen met Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) en met de HAN University of Applied Sciences. Daarnaast zijn de lokale en regionale herdenkingsorganisaties onmisbaar in ons netwerk: SAH, PRAFC, PSVR, Stg. Polen-Driel. Net als overigens collega-musea zoals het Vrijheidsmuseum, Onderduikmuseum en de Eusebiuskerk.

Nationaal

De Stichting Musea en Herinneringscentra '40-'45 (SMH 40-45) is een samenwerkingsverband van de grootste oorlogsmusea- en herinneringscentra in Nederland. De Stichting 'behartigt de belangen van de Nederlandse musea en herinneringscentra, die ieder afzonderlijk en gezamenlijk op kwalitatief hoog niveau de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog overdragen aan een breed publiek, waarmee ze dit publiek aanzetten na te denken over vraagstukken met betrekking tot vrijheid en mensenrechten'. Het Airborne Museum neemt deel aan verschillende gezamenlijke projecten van de SMH. In het komende jaar zal met name het Deltaplan ten uitvoer komen, een gezamenlijk project ter verdere digitalisering en ontsluiting van de collecties van bij de SMH aangesloten instellingen. Het algemeen bestuur van de SMH wordt gevormd door de directies van de 15 participerende leden.

Stichting Musea en
Herinneringscentra **40**
45

Liberation Route Europe is een steeds uitbreidende internationale herdenkingsroute die mijlpalen uit de moderne Europese geschiedenis met elkaar verbindt. Het Airborne Museum is één van de grondleggers van de LRE en nog altijd partner. Een voorbeeld van dit partnerschap is de samenwerking aan de vernieuwing van de perimeterwandeling, die in 2022 zal worden opgeleverd.

Fondsen zijn voor het Airborne Museum onmisbare partners bij het realiseren van grotere projecten. Dat het Airborne Museum gedurende de coronacrisis gezond bleef, heeft het mede te danken aan het vfonds en het Mondriaan fonds.

Het museum onderhoudt goede banden met Defensie. In eerste instantie valt daarbij te denken aan 11 Luchtmobiele Brigade, maar ook aan bijvoorbeeld het Veteraneninstituut, het Impresariaat Militaire Muziek en de afdeling communicatie van het Ministerie. De medewerking van staatssecretaris Visser, brigadegeneraal Smits en kapitein Jonker aan *De Connectie* onderstreept deze banden.

Het Airborne Museum is aangesloten bij de Museumvereniging.

Internationaal

In en na september 1944 groeide er te midden van alle ellende ook iets heel bijzonders: de warme band tussen de Nederlandse bevolking en de Britse en Poolse militairen, die hier zo moedig streden. Banden die nog altijd niet gesleten zijn en als vanzelfsprekend doorgegeven worden aan de volgende generatie. Niet alleen aan nabestaanden van betrokkenen, maar via het *Parachute Regiment* en de Poolse Luchtmobiele Brigade “Sosabowski” ook aan latere generaties militairen in het VK en Polen, die de tradities van hun voorgangers bewaren en met trots “Arnhem 1944” in het vaandel dragen.

De banden met de Arnhem 1944 Fellowship, het *Parachute Regiment*, de ambassades en de Poolse Luchtmobiele Brigade zijn traditioneel belangrijk voor het Airborne Museum. Ook in praktische zin, denk aan toegang tot archieven en collecties. In het afgelopen jaar zijn deze banden aangehaald, o.a. door een bezoek door de conservator en directeur aan het Airborne Assault Museum. Directeur-bestuurder Ronnie Weijers was in september op uitnodiging van generaal Grodzki in Krakau om de herdenking van de oprichting van de Poolse Parachutistenbrigade bij te wonen en bracht tevens een bezoek aan de traditiekamer van de brigade.

Vereniging Vrienden en begunstigers

In de afgelopen jaren zijn de banden met de Vereniging Vrienden van het Airborne Museum aangehaald. De abonneementhouders van het museum zijn toegevoegd aan het ledenbestand van de VVAM. Deze uitbreiding maakt de Vriendenvereniging sterker en nog beter in staat het museum te ondersteunen. Met ingang van 2022 organiseert het museum ook weer samen met de VVAM activiteiten, zoals lezingen. De besluiten werden door de leden van de VVAM bekrachtigd tijdens een ledenvergadering die voor het eerst in lange tijd weer in het Airborne Museum werd gehouden.

De Vereniging van Vrienden leverde in 2021 een bijdrage aan de restauratie van het hoofdkwartier-diorama van € 4.000.

Het Airborne Museum heeft met enkele donateurs een langjarige relatie. Dat betreft enkele ruimhartige particulieren en het beleggingsbedrijf Sequoia.

SEQUOIA
VERMOGENSBEHEER

Nog een heel aantal bedrijven en fondsen heeft het Airborne Museum gesteund bij het realiseren van het Masterplan. Met deze instellingen onderhoudt het museum nog altijd warme banden. Zij blijven nog lang vermeld op het colofon van het Masterplan. Met vele van deze bedrijven lopen gesprekken over bijdragen aan komende projecten, zoals de vernieuwing van de Stiltekamer.

— Ronnie Weijers en Jacek Dziedzic in de traditiekamer van de Poolse Parachutistenbrigade in Krakau.

HOOFDSTUK 5

Beleidsplan 2022-2025

In 2021 is een nieuw beleidsplan voor de periode 2022-2025 tot stand gekomen. Op deze plaats worden de hoofdpunten uit het beleidsplan beschreven en kort teruggeblikt op de vorige periode.

Terugblik

De vorige beleidsperiode (2019-2021) stond vooral in het teken van de realisering van het Masterplan: restauratie van de Villa Hartenstein en een grootschalige verbouwing en herinrichting van de vaste opstelling van het museum. In 2020 werd deze operatie afgerond en het resultaat mag er zijn. Het Airborne Museum staat er prachtig bij en is met de vernieuwde inrichting een kwalitatief hoogstaand museum dat aan alle eisen van deze tijd voldoet. De ingrepen waren uiteraard niet alleen esthetisch van aard: ook inhoudelijk is er vernieuwd, er is meer context geschapen voor de aangrijpende verhalen en de meertalige audiotour heeft het niveau, de toegankelijkheid en de gelaagdheid van de geboden informatie verbeterd.

Helaas werd de oplevering van het vernieuwde museum onmiddellijk gevolgd door de coronacrisis. Op de dag dat het Airborne Museum na een periode van verbouwing opnieuw geopend zou worden, werd de musea opgedragen de deuren te sluiten, een van de maatregelen om verdere verspreiding van het virus tegen te gaan.

Dat betekende dat een lange periode van investeren niet gevolgd werd door een periode van oogsten, maar door een periode van grote zorgen over het voortbestaan van het museum. Een moeilijke tijd, waar de manier waarop het museum deze crisis heeft weten te doorstaan tegelijkertijd gezien mag worden als een bevestiging van het bestaansrecht en het enorme draagvlak dat het Airborne Museum geniet.

Voortzetting en versterking

De komende jaren mag het museum in rustiger vaarwater komen te verkeren. Zo kan verder worden gewerkt aan de ingezette professionalisering van de processen en het aanpakken van een aantal zwakkere en knelpunten.

Het museum wil meer dan voldoen aan de museale normen voor beheer en behoud, educatie en presentatie. Het museum wil verder groeien als netwerk- en kenniscentrum en een centrale plek innemen in de herinneringscultuur omtrent de Slag om Arnhem.

Daarbij is het van belang uit te blijven gaan van een groeistrategie. De concurrentie op de vrijetijdsmarkt is groot. Om ook in de toekomst de slagkracht te hebben die nodig is om aan onze visie invulling te geven zal het Airborne Museum zich blijven richten op groei van inkomsten en publiek.

Deze ambities versterken elkaar. Een sterke reputatie op het gebied van kennisborging en collectiebeheer is een belangrijke basis voor een relevant netwerk en het verkrijgen van structurele inkomsten vanuit overheden en fondsen. Een gezonde financiële basis is een belangrijke voorwaarde om voldoende capaciteit aan onderzoek, relaties en programmering te kunnen besteden. Gedegen kennis en een groot netwerk dragen bij aan de kwaliteit van tentoonstellingen en educatieve programma's en zo aan een groter publieksbereik en hogere publieksinkomsten.

Positionering

Het Airborne Museum zal zich de komende jaren positioneren langs de volgende lijnen:

Stille ooggetuige: de historische plekken waar het Airborne Museum en Airborne at the Bridge zich bevinden, zijn uitermate onderscheidend en dragen in hoge mate bij aan de beleving tijdens het bezoek. De historiciteit van de plekken zal een belangrijke rol spelen in de communicatie van het museum. Dat vraagt dat de historische sensatie van 'de plek waar het allemaal gebeurde' ook meer voelbaar is in het museum.

Kenniscentrum: in de communicatie wordt de militair en historisch geïnteresseerde aangesproken door meer inhoudelijk gedreven communicatie: objectinformatie, oude foto's, wetenswaardigheden over personen, objecten en gebeurtenissen m.b.t. de Slag om Arnhem. Dit versterkt het imago van kenniscentrum ook bij een breder publiek.

Herinneringscentrum: door uitingen met verhalen over personen en persoonsgebonden objecten kan het museum laten zien dat het een plek is om te eren en te herinneren. Naast alle indrukwekkende herdenkingen in september is er deze unieke plek, waar het hele jaar door de herinnering aan de Slag om Arnhem en de offers die er gebracht zijn, levend wordt gehouden.

Kwalitatieve ontspanning: de belangrijkste doelgroep van het museum blijven de gezinnen met kinderen. Het museum moet zich dus vooral positioneren als een plek voor een leerzaam én leuk uitje. Dat mensen in het museum niet alleen wat leren en onder de indruk zijn maar ook samen plezier hebben, mag onderdeel van het imago van het museum zijn.

Op deze manier kan het Airborne museum zich positioneren als een inhoudelijk gedreven, historisch relevante, leerzame maar vooral ook leuke plek om te bezoeken.

Doelstellingen

In het beleidsplan zijn naast strategische overwegingen, vergezichten en denkrichtingen ook zo veel mogelijk concrete doelstellingen opgenomen. Deze zijn hieronder per beleidsterrein opgenoemd:

Publiek en presentatie

In 2025:

- Komen er structureel 95.000 bezoekers naar het Airborne Museum in Oosterbeek.
- Komen er structureel 40.000 bezoekers naar Airborne at the Bridge in Arnhem.
- Wordt er gestuurd op meetbare doelstellingen per doelgroep.
- Is het marketing- en communicatiebudget met 60% gegroeid.
- Heeft het Airborne Museum Hartenstein de Stiltekamer uitgebreid met extra tentoonstellingsruimte en meer persoonlijke informatie.
- Is er een uitvoerbaar plan om de opstelling van Airborne Museum at the Bridge te vernieuwen en te verbeteren.
- Kan het museum meer bezoekers tegelijk een kwalitatief hoogstaand bezoek bieden.
- Wordt de historische sensatie van beide unieke locaties nog beter beleefd en gevoeld.
- Is er een tentoonstellingsprogramma dat ten minste vier jaar vooruitkijkt.

Onderzoek, collectie en educatie**In 2025:**

- Heeft het Airborne Museum een extra medewerker in dienst die zich bezig houdt met onderzoek en het verzamelen en delen van kennis over de Slag om Arnhem.
- Heeft het museum structurele subsidie verkregen voor de wetenschappelijke functie.
- Is de reputatie van het museum als kenniscentrum verder versterkt.
- Heeft het museum een educatief aanbod voor PO en VO op verschillende niveaus.
- Biedt het museum een rijk programma aan (buiten)activiteiten, dat substantieel bijdraagt aan het verdienvermogen.
- Is de collectie ondergebracht in een depot dat volwaardig beheer en behoud garandeert.
- Is de collectie toegankelijker voor onderzoek door het museum, dat wil zeggen dichterbij huis en met eigen toegang wanneer gewenst.
- Zijn er oplossingen in kaart gebracht voor de klimaatproblemen in de villa Hartenstein.
- Is 50% van de collectie geregistreerd volgens onze standaard.
- Is 25% van de collectie gedigitaliseerd en ontsloten via het internet.

Projecten

Uit het beleidsplan vloeit uiteraard een aantal concrete projecten voort. Zo is de herinrichting van Airborne at the Bridge benoemd, en zal het depot dichterbij huis halen een omvangrijke klus betekenen. In het komende jaar (2022) zal met de uitbreiding van de Stiltekamer worden begonnen.

Stiltekamer

De Stiltekamer dient te worden uitgebreid, omdat nog altijd medaillesets aan het Airborne Museum worden aangeboden. Ook deze verdienen een plek in deze bijzondere herinneringsruimte. Daarnaast vindt het museum dat juist de personen waarvan de onderscheidingen in de Stiltekamer zijn opgenomen, het verdienen dat hun verhaal er ook wordt verteld. Persoonlijke verhalen zijn in de loop der jaren steeds belangrijker geworden voor het museum en het publiek. En juist in deze eervolle, persoonlijke ruimte ontbreken deze verhalen. Het museum zal hier in de komende periode op een moderne en waardige manier invulling aan geven, zodat de ruimte meer context biedt en van iedere behandelde persoon na te gaan is wie hij was, hoe het hem (of haar) vergaan is en waarvoor hij is onderscheiden. In het voorjaar van 2022 zal het projectplan gereed zijn, de fondsenwerving worden opgestart en het ontwerp, voor de extra vitrineruimte en de informatieontsluiting, er moeten zijn. Doel is om de aanpassingen in de eerste helft van 2023 te presenteren.

Het volledige beleidsplan is te downloaden via <https://www.airbornemuseum.nl/visie-en-missie>.

– Stiltekamer, foto: Cynthia Leiwakabessy

Hoofdstuk 9

— Jaarrekening 2021

VERKORTE JAARREKENING STICHTING AIRBORNE MUSEUM

Balans per 31 december 2021

	31-12-2021	31-12-2020
ACTIVA	€	€
Materiële activa	1.210.089	1.455.158
Totaal vaste activa	1.210.089	1.455.158
Vorraden	51.695	54.743
Vorderingen en overlopende activa	128.130	82.690
Liquide middelen	806.507	517.113
Totaal vlottende activa	986.332	654.546
TOTALE ACTIVA	2.196.421	2.109.704

	31-12-2021	31-12-2020
PASSIVA	€	€
Algemene reserve	422.993	276.262
Bestemmingsfonds nieuwbouw	998.641	1.181.207
Bestemmingsreserve wisseltentoonstelling	33.720	33.720
Bestemmingsfonds opstallerslasten	39.814	-
Bestemmingsfonds COVID-19	100.000	160.000
Totaal eigen vermogen	1.595.168	1.651.189
Voorzieningen Airborne at the Bridge	206.037	169.037
Kortlopende schulden	395.216	289.478
TOTALE PASSIVA	2.196.421	2.109.704

Staat van baten en lasten over 2021

	2021	begroting 2021	2020
Baten waarvoor een tegenprestatie is geleverd	533.242	585.000	521.393
Subsidie- en fondsbaten	624.231	309.000	1.389.753
Som der baten	1.177.473	894.000	1.911.146
Inkoopwaarde van de tegenprestaties	70.304	94.920	72.935
	1.107.169	799.080	1.838.211
Personeelskosten	314.245	390.000	354.104
Afschrijvingen	245.069	242.566	235.702
Financiële lasten	2.747	11.250	1.416
Expositiekosten	266.595	274.900	548.885
Overige lasten	334.534	335.000	1.235.168
Som der lasten	1.163.190	1.253.716	2.375.275
Resultaat	- 56.021	- 454.636	- 537.064
Resultaatbestemming			
Het resultaat is als volgt verdeeld:			
Bestemmingsfonds COVID-19	- 60.000	-	160.000
Bestemmingsfonds nieuwbouw	- 182.566	- 182.566	- 182.568
Bestemmingsfonds opstallerslasten	39.814	-	-
Bestemmingsfonds Masterplan	-	-	- 499.155
Toevoeging aan algemene reserves*	146.731	- 272.070	- 15.341

* Dit betreft het feitelijke exploitatieresultaat van de stichting

Toelichting op de jaarrekening 2021**Balans**

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan voor het grootste deel uit de geactiveerde lasten van de nieuwbouw 2008/2009. Daarop is € 182.566 afgeschreven, dit wordt ten laste gebracht van het Bestemmingsfonds nieuwbouw. Er zijn in 2021 geen investeringen gedaan. De afschrijvingen op de inventaris zijn hoger dan verwacht door vervroegde afstoting van de kassa's.

Vlottende activa

Onder de vorderingen en overlopende activa is, naast de gebruikelijke vooruitbetaalde premies en vooruitontvangen facturen, een bedrag van € 31.888 opgenomen dat uit hoofde van de Tegemoetkoming in de Vaste Lasten (TVL) nog te ontvangen is.

Eigen vermogen

De algemene reserve is in 2021 met € 146.731 toegenomen tot een bedrag van € 422.993. De bij bestuursbesluit vastgestelde minimale algemene reserve bedraagt € 250.000.

Uit het Bestemmingsfonds nieuwbouw is een bedrag onttrokken ter grootte van de afschrijvingen op de nieuwbouw 2008/2009 (€ 182.566).

Van de forfaitaire bijdrage van de gemeente Renkum aan de lasten van opstal en groot onderhoud van € 45.000 is in 2021 € 5.186 besteed aan dat doel. Het restant is toegevoegd aan het in 2021 in het leven geroepen Bestemmingsfonds opstallerslasten.

De van het Mondriaan fonds in 2020 ontvangen compensatie coronacrisis van € 60.000 was bestemd voor het eerste kwartaal 2021 en is via het Bestemmingsfonds Covid-19 vrijgevallen in 2021. De overige € 100.000 blijft in de reserve, omdat op het moment van jaarafsluiting de coronacrisis nog altijd niet achter de rug en het museum weer gesloten was.

Voorzieningen

De voorzieningen huurderonderhoud en presentaties worden jaarlijks aangevuld conform afspraak bij beschikking met de gemeente Arnhem.

Kortlopende schulden

De uitgestelde loonheffing is inmiddels opgelopen tot € 192.900. Gezien de liquiditeit is de intentie om in 2022 een groot deel van deze schuld af te lossen.

Onder de overige schulden zijn de openstaande vrije uren en het gereserveerde vakantiegeld van de medewerkers opgenomen. Dat eerste (openstaande vrije uren als schuld opnemen op de balans) is dit jaar voor het eerst gedaan, wat de toename van deze post verklaart.

Staat van baten en lasten

Baten waarvoor een tegenprestatie is geleverd De begroting ging uit van 45.000 bezoekers, uiteindelijk werd het Airborne Museum Hartenstein door 36.599 bezoekers bezocht. Dat verklaart goed de wat lagere opbrengsten uit entree en winkelverkopen.

Subsidie- en fondsbaten

De subsidie- en fondsbaten zijn hoger dan begroot door ontvangen coronasteun. Het museum ontving in het kader van de Tegemoetkoming in de Vaste Lasten (TVL), een steunmaatregel vanuit de Rijksoverheid ter compensatie van gederfde inkomsten, een bedrag van € 202.806.

Onder deze post is de subsidie van de gemeente Arnhem voor Airborne at the Bridge opgenomen, een bedrag van € 209.997.

In 2021 is nog een restant van de bijdrage van het Comité 4-5 mei aan de tentoonstelling Waterschapsheugel (2019-2020) ontvangen.

Ook de geemte Renkum verleent het museum een jaarlijkse subsidie, ten bedrage van € 40.000, alsmede een bijdrage in de lasten van opstal.

Onder de giften en donaties zijn, naast de kleinere donaties via website en donatiezuil, de volgende schenkingen opgenomen:

Coronasteun via Gemeente Renkum	€ 65.000
Schenking Stg. Historia Militaris	€ 12.500
Bijdragen meerjarige donateurs	€ 14.060
Stg. Bridge to Bridge	€ 4.700
Vereniging Vrienden Airborne Museum	€ 4.000

Lasten

De personeelskosten zijn vooral lager dan begroot door de NOW-subsidie, die op de lasten in mindering wordt gebracht. De NOW (Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid) is een coronagerelateerde tegemoetkoming in de loonkosten. Daarnaast zijn door de gedeeltelijke sluiting minder vrijwilligersvergoedingen betaald, zijn er minder reiskosten gemaakt en zijn er wegens ziekte uitkeringen van de ziekteverzuimverzekering geweest.

Het grootste deel van de afschrijvingslasten betreft afschrijving op de nieuwbouw 2008/2009 (€ 182.566). Dit bedrag wordt onttrokken aan het Bestemmingsfonds nieuwbouw.